

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Η περίπτωση της πλατείας Αριστοτέλους

Εδώ και χρόνια, κάθε φορά που συζητάμε θέματα που αφορούν ανθρώπινες συμπεριφορές και ειδικότερα συμπεριφορές εντός της τάξης μας, προκύπτει πάντα η ίδια διαστρέβλωση. Για αυτό το λόγο, θα κάνουμε μία μικρή αναφορά, με μεγάλες αφαιρέσεις για λόγους απλοποίησης, για το πώς βλέπουμε ένα σύνολο από συμπεριφορές της εργατικής τάξης που είναι για τα μπάζα.

Ας ξεκινήσουμε λέγοντας ότι η εργατική τάξη δεν είναι φύσει καλή και κομπλέ ή φύσει κακή. Η εργατική τάξη δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων ιστορικών διαδικασιών από τα ίδια τα αφεντικά και κατ'επέκταση τα κράτη, ώστε να συμμετέχει στη διαδικασία παραγωγής. Ήδη από τα πρώτα χρόνια των καπιταλιστικών κοινωνιών τα αφεντικά κατάλαβαν ότι χρειάζεται όχι μόνο να οργανώσουν την παραγωγή, αλλά να αναπλάσουν το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων.

Ο σεξισμός και η ομοφοβία δεν ξεπηδούν αόριστα από τη φτώχεια και την αμορφωσιά της εργατικής τάξης. Είναι μέρος του ασύμμετρου τρόπου οργάνωσης των έμφυλων και σεξουαλικών σχέσεων στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Ο κόσμος που δημιουργήθηκε για να επιβάλλει τους συγκεκριμένους τρόπους παραγωγής και αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης είναι αυτός που περιλαμβάνει τον σεξισμό και την ομοφοβία. Το μόνο σίγουρο είναι ότι υπάρχουν σεξιστικές και ομοφοβικές συμπεριφορές μέσα στην εργατική τάξη, όπως και σε κάθε κοινωνική τάξη. Είναι όμως εξίσου σίγουρο ότι οι μόνοι που δεν έχουν συμφέρον να το αλλάξουν αυτό είναι αυτοί που βγαίνουν κερδισμένοι, τα αφεντικά και το κράτος τους.

Τον περασμένο Μάρτιο η πλατεία Αριστοτέλους ήρθε στο επίκεντρο της επικαιρότητας, αποτέλεσε για λίγες μέρες το βασικό ζήτημα στα media και στα social media. Αυτό το κείμενο είναι μια απόπειρα να κατανοήσουμε γιατί αυτή η κεντρική πλατεία της πόλης μας και όσα συνέβησαν εκεί το βράδυ της 9ης Μαρτίου αποτέλεσαν "είδηση", και μάλιστα κεντρική.

Θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε λέγοντας ότι εκείνο το βράδυ εκτυλίχθηκε ένα ομοφοβικό - τρανσφοβικό περιστατικό. Άλλωστε αυτό βγάζει ως αυτοματοποιημένη απάντηση το google όταν πληκτρολογείς τις λέξεις "αριστοτέλους" και "επίθεση". Όμως, σχεδόν αντανάκλαστικά συνειδητοποιήσαμε ότι κάτι άλλο ξεκίνησε να εκτυλίσσεται από την αμέσως επόμενη στιγμή του αρχικού περιστατικού, το οποίο μάλιστα μας φάνηκε ότι το έχουμε ξαναζήσει επανειλημμένα στο πρόσφατο παρελθόν. Πάθαμε κάποιου είδους deja vu! Μας ήρθαν μνήμες όχι από αντίστοιχα περιστατικά, αλλά από όμοιες κρατικά οργανωμένες εκστρατείες διαπρόμπευσης φιγούρων της εργατικής τάξης και συγκεκριμένα των νεότερων μελών της, όπως αυτή στο ΕΠΑΛ Σταυρούπολης το Σεπτέμβριο του 2021. Αν έχετε απορία για το ποια ήταν η αλληλουχία των συμβάντων στην πλατεία Αριστοτέλους εκείνο το βράδυ, δεν θα μπορούσατε να βρείτε απαντήσεις παρακάτω. Αυτό στο οποίο θα σταθούμε είναι στο τι έκανε το κράτος και οι μηχανισμοί του εκείνο το βράδυ, αλλά κυρίως τις μέρες που ακολούθησαν.

Μέσα στην καθημερινότητα των καπιταλιστικών κοινωνιών συμβαίνουν συνεχώς περιστατικά λιγότερο ή περισσότερο βίαια. Εκείνο το βράδυ στην πλατεία Αριστοτέλους, κάτι όντως συνέβη στην πραγματική ζωή αυτής της πόλης. Την αμέσως επόμενη στιγμή, όμως, κατασκευάστηκε με αφορμή αυτό το γεγονός ένα κρατικά οργανωμένο θέαμα, το οποίο πήρε κομμάτια του πραγματικού περιστατικού (όποιο και αν ήταν αυτό), τα διάνθισε, τα παραμόρφωσε και τελικά δημιούργησε μία νέα πραγματικότητα, η οποία κουμπώνει στις κρατικές πολιτικές διαχείρισης της νεολαίας της εργατικής τάξης. Ήταν ένα οργανωμένο σχέδιο στο οποίο κάθε τμήμα του μηχανισμού διαδραμάτισε το δικό του ρόλο.

Βίντεο που έδειχναν το περιστατικό μονταρίστηκαν¹ και προστέθηκαν πάνω και κάτω τα

1. Θεωρούμε ότι ακόμα και αν δεν υπήρξε κάποια δραστηριότητα επέμβαση στα βίντεο που κυκλοφόρησαν, τα βίντεο αυτά, όπως και όλα τα βίντεο γενικά, περιέχουν από μόνα τους ένα σύνολο από επιλογές, όπως το πού αρχίζουν και πού κόβονται και από ποια οπτική είμαι τραβηγμένα. Συνεπώς, ένα βίντεο δεν είναι η απόδειξη της αλήθειας αλλά της συγκεκριμένης αλήθειας που θέλει να τεκμηριώσει όποιος το τράβηξε, το επεξεργάστηκε και φρόντισε να διαμοιραστεί.

κατάλληλα κείμενα με τα κατάλληλα μηνύματα. Τα μηνύματα ήταν σαφή και περιεκτικά ώστε να μην είναι ανοιχτά σε άλλες ερμηνείες και ως εκ θαύματος έφτασαν σε χιλιάδες κινητά σε ελάχιστο χρόνο. Παράλληλα, άρθρα με το πρόθεμα "έκτακτη είδηση" ξεφύτρωσαν σε όλα τα σάιτ και έγιναν τα απαραίτητα repost και share, ώστε το μήνυμα της "τρανσφοβικής επίθεσης από τεράστια συμμορία νεολαίων στο κέντρο της Θεσσαλονίκης" να φτάσει άμεσα παντού. Τα βίντεο, τα άρθρα και ό,τι άλλο κυκλοφόρησε εκείνες τις μέρες αναπαρήγαγε στην ουσία του την ανακοίνωση της αστυνομίας. Σύντομα, εμφανίστηκαν καλέσματα για αντιφασιστική συγκέντρωση στην πλατεία Αριστοτέλους την επόμενη μέρα, θεωρώντας ως δεδομένο ότι το περιστατικό έγινε όπως το περιγράφουν οι δημοσιογράφοι και το πιστοποιούν τα βίντεο. Οι αριστεροί ταυτόχρονα κανόνιζαν δημόσια σκετσάκια με κάμερες στην πλατεία Αριστοτέλους, τα οποία και πραγματοποίησαν με φόντο το πλήθος που μαζεύτηκε στο κάλεσμα. Τα βίντεο που προέκυψαν από τα σκετσάκια και την συγκέντρωση μονταρίστηκαν εκ νέου και ακολούθησαν την ίδια διαδικασία για να συμπληρωθεί το κάδρο. Φυσικά δεν θα μπορούσε να λείπει το απαραίτητο #aristotelous.

Η αστυνομία έκανε το κομμάτι της. Όπως ανακοίνωσε στο δελτίο τύπου:

Η άμεση κινητοποίηση [...] οδήγησε στη σύλληψη 21 ατόμων.

Πρόκειται για 12 αλλοδαπούς και 9 ημεδαπούς, σε βάρος των οποίων σχηματίστηκε δικογραφία από το Τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της Διεύθυνσης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης για τα κατά περίπτωση αδικήματα της απλής σωματικής βλάβης τετελεσμένης και σε απόπειρα, εξύβρισης και απειλής, σε συνδυασμό με την επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 82Α του Ποινικού Κώδικα «Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά».

Οι συλληφθέντες θα οδηγηθούν στον αρμόδιο Εισαγγελέα.²

Ο αρμόδιος εισαγγελέας όντως ανέλαβε τη συνέχιση της υπόθεσης και μία διάχυτη αίσθηση ότι το κράτος είναι ο μόνος εγγυητής της δημόσιας τάξης και της ατομικής ελευθερίας επικράτησε. Βέβαια, οι αριστεροί συνέχισαν να εξοργίζονται με την ανικανότητα του κρατικού μηχανισμού να παρεμβαίνει άμεσα και να ζητούν περισσότερη αστυνομία. Εν τέλει, ο μηχανισμός αυτός δεν άφησε κανένα περιθώριο να υπάρξει στη δημόσια σφαίρα τίποτε άλλο

2. ΕΛ.ΑΣ., Σύλληψη 21 ατόμων για επίθεση με ρατσιστικό υπόβαθρο, 10/03/2024.

Law and Order in SKG

Από τότε που ξεκίνησαν οι ειδικές επιχειρησιακές δράσεις της αστυνομίας για την “αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων” εδώ και περίπου δύο χρόνια, βλέπουμε όλο και πιο συχνά ανακοινώσεις των μπάτουν με την παρακάτω τυποποιημένη φόρμα.

[...] Από την Υποδιεύθυνση Προστασίας Ανηλίκων της Διεύθυνσης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης σχεδιάστηκε ειδική επιχειρησιακή δράση για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων, η οποία υλοποιήθηκε απογευματινές και βραδινές ώρες χθες (02-06-2024), στην ευρύτερη περιοχή της Πλατείας Αριστοτέλους, με τη συνδρομή αστυνομικών των Διευθύνσεων Ασφάλειας, Αστυνομίας, Άμεσης Δράσης και Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης.

Στο πλαίσιο της δράσης, η οποία αναπτύχθηκε σε επιλεγμένα σημεία, ελέγχθηκαν συνολικά (151) άτομα, εκ των οποίων (120) ανήλικοι, ενώ προσήχθησαν (5).

Σκοπός ήταν η συλλογή στοιχείων και η χαρτογράφηση της κίνησης ανηλίκων που ενδεχομένως εμπλέκονται σε περιστατικά παραβατικότητας.

Τα στοιχεία που συλλέγονται θα αποτελέσουν αντικείμενο αξιολόγησης, αξιοποίησης και διερεύνησης για το σχεδιασμό στοχευμένων δράσεων σε περιοχές όπου διαπιστώνεται συσσώρευση περιστατικών ανήλικης παραβατικότητας.

Ανάλογες εξορμήσεις θα συνεχιστούν στο πεδίο της πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου της νεανικής εγκληματικότητας.¹

1. ΕΛ.ΑΣ., Ειδική επιχειρησιακή δράση της Υποδιεύθυνσης Προστασίας Ανηλίκων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων στην ευρύτερη περιοχή της Πλατείας Αριστοτέλους, 03/06/2024.

εκτός από την πραγματικότητα του κράτους. Ταυτόχρονα κατέστησε περιθωριακή και αδύνατη κάθε διαφορετική αφήγηση των γεγονότων.

Αν σκεφτούμε το θέαμα που κατασκευάστηκε, θα συνειδητοποιήσουμε ότι διέπεται από μια σειρά από βεβαιότητες, οι οποίες δεν προκύπτουν από κάποια δεδομένα. Για παράδειγμα διαβάσαμε σε άρθρα που κυκλοφόρησαν εκείνες τις ημέρες ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων στο περιστατικό ταυτίζεται σχεδόν με τον αριθμό των παρευρισκόμενων στην πλατεία, ότι οι συμμετέχοντες ήταν μια ενιαία παρέα, ότι ήταν οργανωμένοι, ότι ήταν οπαδοί, ότι προέρχονται από τα δυτικά. Αυτά τα δεδομένα δεν προκύπτουν από πουθενά, θα μπορούσαν εξίσου να ισχύουν και το αντίστροφο. Δεν απασχόλησε, όμως, κανέναν αν αυτές οι υποθέσεις

ήταν ή όχι πραγματικές και τεκμηριωμένες. Αυτό που ουσιαστικά ήθελαν να θέσουν ως δεδομένο όσοι έγραψαν, πόσταραν ή αναπαρήγαγαν με κάθε μέσο αυτές τις βεβαιότητες είναι ότι όλοι αυτοί που συμμετείχαν στο περιστατικό ανήκουν στην εργατική τάξη.

Ήταν τέτοιας έντασης το θέαμα που κατασκευάστηκε, που οι βεβαιότητες που αναπαρήχθηκαν με κάθε μέσο έγιναν η δεδομένη πραγματικότητα. Δεν είχε σημασία ποιοι τελικά ήταν αυτοί που βρίσκονταν στην πλατεία Αριστοτέλους εκείνο το βράδυ. Σημασία είχε να προστεθεί άλλο ένα περιστατικό στην όλο και πιο διευρυμένη λίστα δημόσιας διαπόμπευσης της νεολαίας της εργατικής τάξης. Για αυτό το λόγο θεωρούμε ότι είναι λάθος να συγκρίνουμε το τι έγινε πραγματικά με την οργανωμένη προπαγάνδα που ακολούθησε. Από τη στιγμή που κατασκευάστηκε το θέαμα με τίτλο #aristotelous, το τι πραγματικά έγινε στην πλατεία επικαλύπτεται από αυτό που το κράτος λέει ότι έγινε.

Για να καταλάβουμε τη σημασία του σχεδίου που περιγράψαμε παραπάνω, είναι σημαντικό να το εντάξουμε στο πλαίσιο των πολιτικών που στοχεύουν στην πειθάρχηση των νέων της εργατικής τάξης. Η συστηματική συκοφάντηση συγκεκριμένων φιγούρων με επίκληση στον αντισημισμό, τον αντιρατσισμό και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γκέι, λεσβιών, μπάι, τρανς και ατόμων με οποιοδήποτε άλλο τρόπο αυτοπροσδιορίζονται, συνδυάζεται με το ασφυκτικό πλαίσιο που διαμορφώνεται τελευταία στα σχολεία και τις πλατείες. Παράλληλα με το οργανωμένο βρίσιμο των νέων εργατών και εργατριών ως “αμόρφωτοι - σεξιστές - φασίστες”, εφαρμόζεται νέος κανονισμός ποινών για τους μαθητές και τις μαθήτριες και αυστηροποιείται κεντρικά ο πειθαρχικός μηχανισμός των σχολικών αποβόλων. Μπαίνει σε εφαρμογή η ρουφιανο-πλατφόρμα για το bullying και αυξάνεται η αστυνομική επιτήρηση των γειτονιών.

Το κράτος έχει σχέδιο για το πώς θα χειριστεί την απειθαρχία της νεολαίας της εργατικής τάξης. Γνωρίζει ότι στους καιρούς πολεμικής προετοιμασίας που διανύουμε θα γίνεται όλο και πιο αναγκαίο να την εντάξει στην παραγωγή με όλο και πιο εντατικούς όρους, ενώ παράλληλα η καθημερινή ζωή θα περιλαμβάνει όλο και λιγότερη κατανάλωση. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει την υποτίμηση στα λόγια προκειμένου να νομιμοποιηθούν κοινωνικά οι πειθαρχικοί μηχανισμοί και να γίνει διαχειρίσιμη η υλική υποτίμηση των ζωών μας. Μέσα από αυτή την οπτική των πραγμάτων, ο κρατικός “αντισηξισμός” δεν μπορεί παρά να λειτουργεί ως κομμάτι αυτού του σχεδίου και όχι ως διαδικασία εξάλειψης των διακρίσεων με βάση τη σεξουαλικότητα.

Έχει ενδιαφέρον να δούμε την υπόθεση #aristotelous μέσα από το πρίσμα που θέτει η Angela Davis στο βιβλίο “Γυναίκες Φυλή και Τάξη” και ιδιαίτερα στο κεφάλαιο “Βιασμός, ρατσισμός και ο μύθος του μαύρου βιαστή”. Τόσο η εισαγωγή της αυτόνομης ομάδας γυναικών Μιγάδα, που δημιούργησε αυτή την εξαιρετικά χρήσιμη για πολιτικούς σκοπούς έκδοση, όσο και το ίδιο το κείμενο της Davis μοιάζουν ιδιαίτερα επίκαιρα. Οι ομοιότητες δεν βρίσκονται στις μορφές πειθάρχησης (δεν βρισκόμαστε στη φάση δημόσιων λινταρισμάτων ευτυχώς), αλλά στο στρατηγικό ρόλο της δημιουργίας μύθων.

Σύμφωνα με τη συγγραφέα, ο μύθος του μαύρου βιαστή αναδύθηκε την περίοδο μετά την κατάργηση της δουλείας στις ΗΠΑ με βασικό σκοπό την πειθάρχηση των μαύρων εργατών και εργατριών.

“Ο μύθος του μαύρου βιαστή ανέκυπτε μεθοδικά και ως δια μαγείας κάθε φορά που τα αλληπάλγηλα κύματα βίας και τρόμου που εξαπολύονταν ενάντια στη μαύρη κοινότητα έψαχναν πειστικές εξηγήσεις.”¹

“Μετά τη χειραφέτηση των δούλων, οι μαύροι δεν είχαν πια καμία αγοραστική αξία για τους πρώην δουλοκτήτες με αποτέλεσμα μια “επανάσταση στη βιομηχανία λινταρισμάτων” [...] πριν το λιντσαρισμό σταθεροποιηθεί σαν ένας κοινά αποδεκτός θεσμός, έπρεπε να δικαιολογηθούν πειστικά οι αγριότητες και οι ωμότητες του.”²

“Καθώς διαμορφωνόταν η μεταπολεμική οικονομική κατάσταση και σταθεροποιούνταν η υπερεκμετάλλευση των μαύρων εργατών, τα λιντσαρίσματα πλήθαιναν όλο και περισσότερο. Αυτή ακριβώς ήταν η ιστορική καμπή κατά την οποία ο βιασμός αναδύθηκε σαν η κυριότερη δικαιολογία για το λιντσαρισμό.”³

Αν φύγουμε από τον νότο των ΗΠΑ και μεταφερθούμε στο νότο της βαλκανικής χερσονήσου, μπορούμε να πούμε ότι ο κρατικός “αντισηξισμός” που βλέπουμε να αναδύεται τα τελευταία χρόνια, στοχεύει στη δημιουργία του διευρυμένου μύθου των “αμόρφωτων - σεξιστών - ομοφοβικών - που μένουν στα δυτικά” νεολαίων της εργατικής τάξης. Όπως μας προτρέπει η Davis, που κάτι ήξερε, ο αγώνας κατά του σεξισμού και της ομοφοβίας πρέπει να περιλαμβάνει τον αγώνα ενάντια στη δημιουργία αυτών των μύθων.

1. Davis, A., (2014), Γυναίκες, Φυλή και Τάξη. Αθήνα: Μιγάδα, σελ. 104.
2. ό.π., σελ 118-119.
3. ό.π., σελ 121.